

ix. 4952 - 354/1926-37 - 1937. vi. 19. - kőműves - mts.,
x. 5163 - 129/1927-38 - " xii. 18. - kőműves - mts.,
5326 - 292/ " " - 1938. v. 20 - vegyes - mts.,

Zámboly, Fejécs m., 1913. ix. 7. ref.

avatói ábrák: 1182/1937-38

rep. 1938. vi. 1.

A DEBRECENI M. KIR. TISZA ISTVÁN TUDOMÁNY-EGYETEM
 JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KARA.

1168 - 1937/1938. évi sz. n.

Évk: 19. évi 1938 MÁJ. 26. n.

Eltérít: _____

Érték: _____

Bizáltnak kiadatik:

Dr. Kovács Auroré

" Zsuzsanna

professzor munkának.

Debrecen 1938. május 26. -én.

Elfogadom. S. S. S. *[Signature]* e. i. délkán

[Faint handwritten text]
 Kovács
 1938. V.
[Signature]

A g y e r m e k b ü n t e t ő -

j o g i v é d e l m e .

Büntetőjogi értekezés.

I r t a :

Gulyás Kornél
jegyzőgárda.

- Debrecen, 1938. -

A jog elkiséri az embert a bölcsőtől a korporsóig. Az ember születésétől kezdve haláláig jogalany: jogok és kötelezettségek alanya. A mindenkire kiható kötelezettségek eredménye többek között az is, hogy mindnyájan a jog védelme alatt állunk, közelebbről jogigényünk van az állammal szemben a védelemre. Büntetőjogi vonatkozásban jogigényünk van arra, hogy életünk, testi épségünk stb. biztosítva legyen.

Különleges büntetőjogi védelemben részesíti a jogrend a gyermeket; ennek oka az, hogy testi és értelmi fejlettségénél fogva fokozottabb mértékben rá van szorulva erre a támogatásra.

Sem a Btk., sem novellái, sem a többi büntetőjogi vonatkozású törvényünk nem ad általános meghatározást arra vonatkozólag, hogy bün-

tetőjogi szempontból kit tekinthetünk gyermeknek.

A delictorum capacitas - már a Btk. 83. §-a szerint is, - ugyanigy a Bn. 15. §-a szerint a 12. évtől áll be.

Ami azonban a gyermek büntetőjogi védelmét illeti, a Btk. 317. §-a gyermeknek nevezi a 14-ik évén aluli korban levő egyént. A Btk. 247. §-ában gyermek szón a helyes értelmezés szerint szintén a 14-ik életévét be nem töltött személy értendő.

Az iparban foglalkoztatott fiataalkorúak és nők védelméről szóló 1928 : V. t.c. 3. §-a kijelenti, hogy: "E törvény rendelkezései szempontjából a "gyermek" kifejezés, tizennegyedik évét még be nem töltött személyt jelent."

A büntetőjog nemcsak a már megszületett gyermeket védi, hanem védelemben részesíti a születendő gyermeket is a fogamzás pillanatától kezdve, sőt talán még valamivel hamarabb is.

A sajtótörvény nyitja meg a sorozatot, a-

mely 24. §. 9. b. pontjában akként rendelkezik, hogy "vétséget követ el /és egy évig terjedhető fogházzal büntetendő/ aki akár kifejezetten, akár burkoltan a gyermeknemzést meggátló, vagy magzatelhajtásra szolgáló módot, vagy alkalmat ajánl". Idevonatkozólag a Kuria kimondotta, hogy a vétségnek nem tényálladási eleme, hogy a magzatüző gyanánt hirdetett szer csakugyan alkalmas legyen az elvetélés előidézésére.

A teherben levő nőt, illetve annak méhmagzatát védi a Btk., amikor a súlyos testisértésnél kimondja, hogy öt évig terjedhető börtönnel büntetendő a testisértés, ha terhes állapotban levő nőn követtetett el és a nő annak folytán méhmagzatát elvesztette. Ez a büntetés a Kuria gyakorlata szerint azonban csak akkor alkalmazható, ha a tettes a sértett nő terhes állapotát tudja.

Büntetőtörvénykönyvünk értelmében a magzatelhajtás büntettét követi el:

a teherben levő nő, aki méhmagzatát szán-

dékosan elhajtja, megöli, vagy azt más által eszközölteti,

aki a büntettet a teherben levő nő beleegyezésével követi el, végül

aki a teherben levő nő méhmagzatát annak beleegyezése nélkül szándékosan elhajtja, vagy megöli.

A magzatelhajtás büntetése: amennyiben a cselekményt a teherben levő nő követte el, úgy ha házasságon kívül esett teherbe, két évig terjedhető börtönnel, ellenkező esetben pedig, 3 évig terjedhető börtönnel büntetendő.

A házasságon kívüli teherbeesést illetően nem vélelmek, hanem a valóság alapján kell dönteni, két évig terjedhető börtön lesz tehát a büntetés, bár a nő házasságban él, de bebizonyíthatólag /pl. a férj éveken át távol van, beteg, stb./ mástól esett teherbe.

Az előbbi büntetés éri azt, aki a büntettet a teherben levő nő beleegyezésével követi el, ha pedig nyereményvágyból követi el, öt évig ter-

jedhető börtönnel büntetendő.

Minőségileg és mennyiségileg súlyosabb, 5 évig terjedhető fegyházzal büntetendő, aki a teherben levő nő méhmagzatát annak beleegyezése nélkül, szándékosan elhajtja; ha pedig ezáltal a teherben levő nő halálát okozza: tiz évtől tizenöt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

Mindenik esetben a főbüntetésen kívül a Btk. 289. §-a értelmében a hivatalvesztés is kimondandó, s mellékbüntetés szabható ki /1928 : X. t.c. 3. §., 2. bekezdés/, a 285. §. 2. bekezdés esetében pedig /nyereményvágó esetén/ kiszabandó.

A magzatelhajtás tevékenységét a törvény akként jelöli meg, hogy . . . "elhajtja, vagy megöli": e megkülönböztetés annak a körülménynek a megfontolásán alapul, hogy a fogantatástól számított bizonyos időn belül az embrio méhenkivüli életre egyáltalán képtelen, s így annak az anyaméhből való mesterséges eltávolítása tehát az u.n. abortus, elvetélés előidézése az orvostudomány által ébrénynek nevezett lénynek

feltétlen elpusztulását vonja maga után. Az elhajtás alatt ezeknél fogva oly cselekmény értendő, mely a magzatnak, helyesebben az ébrénynek az anyaméhből való időelőtti kiküszöbölésével bekövetkezett elpusztulását idézi elő. Ezzel szemben ölésről akkor van szó, midőn a magzat az anyaméhben fosztatik meg életétől /caedes in utero/, vagy midőn koraszülést /7-9 hónap között/ idéz elő a tettes, s az élve született gyermek a koraszülés következtében elhal. Látszólag nem a méhmagzatot öli meg ilyenkor a tettes, hanem a megszületett gyermeket, minthogy azonban az eredmény okát oly időben teszi hatályossá a tettes, midőn a gyermek még magzat, a minősítésnél ez az időpont a határozó. A befejezéshez a magzat, illetve gyermek elpusztulása szükséges, ha tehát a mesterségesen előidézett koraszülés dacára a gyermek életben marad, úgy a magzatelhajtás kísérlete állapítandó meg.

A méhüszög, /mola/ nem alkalmas tárgya a magzatelhajtásnak, mert először nem élő valami,

másodszor nem testesíti meg a leendő embert, s így nem hordozója annak a jogilag védett érdekeknek, melyet a Btk. 285. §-a védelmez.

Normális esetben a születés előtt magzatnak nevezzük azt a lényt, amelynek születés után ember a neve. A születés pillanatától tehát a gyermek, mint ember részesül büntetőjogi védelemben.

Sok esetben fontos kérdés a születés időszakában elkövethető bűncselekmények megállapítása, illetve minősítése szempontjából jelentős a magzat és ember közti határvonal megállapítása. Fontos annak az elhatárolása is, hogy ki a halvaszületett és ki tekinthető élveszületettnek.

Az élveszületett gyermek születése után rendszeren azonnal kezd lélekezni, legkésőbb 150 másodperc elteltével, s hogy ez a lélekezés megkezdődött-e, az Rayger pozsonyi főorvos által 1670-ben ajánlott u.n. tüdőpróbával bizonyítható; az újszülött légtelen tüdeje a vízben elme-

rül, az aránylag bármily csekély levegőt már magába vett tüdő ellenben a víz felszínén marad. A gyermek életképessége itt nem jön számításba.

Általánosan elfogadott tétel szerint ember minden anyától szült, méhen kívüli életre képes lény, tehát az u.n. monstrum is.

Az 1843. évi javaslat 134. §-a szerint azon körülmény, hogy a született gyermek a természet rendjétől különösen eltérő alakja miatt nem gyermeknek, hanem valamely szörnyetegnek tartatott, azokat, kik az élettől szándékosan megfosztották, a büntetés alól fel nem mentheti, büntetésük azonban ily esetben egy évi fogásnál többre nem terjedhet.

Idevágólag Ahlfeld nézete mutatkozik helyesnek - írja Angyal- melynek értelmében az ember fogalma alá csak oly terhességi termék vonható, melynek szive van.

Ez alapon könnyű szerrel oldható meg az a kérdés is, vajjon egy koraszülött megölése emberölés-e, vagy sem? Ha fejlődésében a hatodik

hónapot meghaladta, és tehát szívvél birt: igen, ellenkező esetben alkalmatlan tárgyon elkövetett kísérletről van szó. Hasonlóképpen összenőtt ikrek megölésénél azt a kérdést, vajjon egy, vagy két ember öletett-e meg, annak a ténynek a megállapítása fogja eldönteni, hogy egy, vagy két szívük volt-e az ikreknek.

A szülés után elkövetett minden bűncselekmény, mely a gyermeket éri, a törvény általános büntetőjogi intézkedési alá kerül, kivéve, ha a törvény különös rendelkezései mást nem irnak elő. Így pl. a gyermek megölése a normális ölési paragrafusok alá tartozik, ellenben az úgynevezett gyermekölés, más elbírálás alá esik.

A gyermekölés törvényes fogalma a következő /Btk. 284. §./: Azon anya, aki a házasságon *kivül* született gyermekét a szülés alatt, vagy közvetlenül a szülés után szándékosan megöli: öt évig terjedhető börtönnel büntetendő.

A gyermekölésnek az emberölés köréből való kiemelését, s enyhébb büntetését az a változás

idézte elő, mely a cselekmény megítélésére vonatkozólag beállott annál fogva, hogy a figyelem az ártatlan áldozatról a cselekményt elkövető nőre terelődött át. Mihelyt felismerték, hogy a gyermekét megölő nő ugyyszólván kivétel nélkül sajátos testi és lelki állapotban van, mely bűnösségét -főleg, ha megölt gyermek törvénytelen születésű- jelentékenyen enyhíti, be kellett következni a gyermekölés privilégizálásának.

Ennek főbb okai a következők:

A házasságon kívül teherbe esett nő sajátos lelkiállapota, mely a ballépés elkövetésétől a születésig folyton tart, sőt azután sem szűnik meg azonnal; a szégyentől, meggyalázástól való félelem mind, annyira deprimálják a nőt, s ellenálló erejét oly fokban gyengítik, hogy a legkisebb motivumra is elhatározza magát annak a cselekménynek elkövetésére, mely szabadsulást jelent a nyomasztó érzésektől.

A régibb törvények, sőt néhány újabb kódex

is: meghatározzák azt az időt, amelyen belül elkövetett ölés, még a privilégizált gyermekölés keretébe esik; így a mi 43-as javaslatunk 3 napban állapítja meg a kritikus időt; a legújabb törvényhozási munkálatok közül a svájci btk., az osztrák javaslat és a német ellentervezet igen helyesen addig privilégizálták a nőt, míg ez a szülési folyamat által előidézett izgalmak hatása alatt áll. Büntetőtörvénykönyvünk sem az időt nem határozza meg, sem ily -most említett utalást nem tesz, s így kétségtelen, hogy azt a kérdést, vajjon "közvetlenül a szülés után" követtetett-e el a cselekmény, mindig in concreto, a szakértők meghallgatása után a bíróság dönti el. Némileg vezérelvül szolgálhat, hogyha az ölési tevékenység elkövetésekor az anya még kivételes testi és lelki állapotban volt, úgy a Btk. 284. §-a alkalmazandó, bár talán hosszabb idő, néhány óra is eltelt már; mindenestre figyelembe jön az ölési tevékenység neve is, s az összes mellékkörülmények. Öntudat-

lanság esetén a Btk. 76. §-a alapján felmentő ítélet hozandó. Ha a beszámítás kérdéses, úgy -mint ezt a Kuria a legutóbb kijelentette- annak a kérdésnek az eldöntésénél, hogy a terhességnek utolsó óráiban levő nő akaratának szabad elhatározási képessége, s így beszámíthatósága ezen állapotánál fogva mily mérvben lehet korlátozva, az orvosszakértők véleménye szerint nem mellőzhető, mert e tekintetben csakis az orvosszakértők hivatottak nyilatkozni. Csak szándékos ölés esik -a többi megkivánt ismérv fennforgása esetén- a Btk. 284. §-a alá. A kulpózus ölés tehát a Btk. 290. §-a alapján büntetendő; gondatlan emberölés és nem gyermekölés állapítandó meg pl. midőn az anya a szükséges segély igénybevételét elmulasztja, midőn a tőle várható óvintézkedést nem teszi meg. Hogy a szándék előre megfontolt-e, vagy csak meditált, illetve indulatban keletkezett, az fogalmi szempontból közömbös, de a bűnösség értékelésénél, s ehhez képest a büntetés kiszabá-

sánál figyelembe jön. Magának a szándéknak fennforgása -tagadás esetén- a körülményekből is következtethető; így megállapított az ölési szándék, midőn a tettes a gyermeket télen járatlan helyre kitette, midőn az újszülöttet a kertben vékával letakarva elhagyta; midőn a gyermek szüléskor a klozett csészébe esett, s az anya azt otthagya, minekfolytán a gyermek meghalt. Viszont ha a gyermeköléssel vádolt nő nincs abban a tudatban, hogy szülése bekövetkezik, mulasztásai sem a gyermekölést, sem a gondatlan emberölést nem állapítják meg.

A Kuria gyakorlatából: ikergyermekek megölése anyagi halmazat; a magzatelhajtás kísérlete után élve világraajött gyermek megölése esetén e két cselekmény anyagi halmazata állapított meg; a házasságon kívül szült gyermek megölésének közvetlenül a szülés után való megkísérlése, s ugyanazon gyermeknek két hét múlva az anya által történt megölése: a gyermekölés kísérletének, s a szándékos emberölés befeje-

zett büntettének anyagi halmazata.

A gyermek védelmét szolgálja a Btk. 313. §-a is, amikor meghatározza, hogy a házi fegyellem gyakorlására jogosított személy meédig mehet el ennek a jognak a gyakorlásában.

Házi fegyelmi jogot gyakorolhat az atya, vagy a gyám a gyermekkel, vagy a gyámolttal szemben, mig eltartásáról önmaga nem gondoskodik, vagy atyjával, illetóleg gyámjával házi közösségben él, -az engedelmességre szorítás végett az egészségre ártalmatlan módon /1877 :XX. t.c. 10. §./ a gazda a kiskorú gazdasági cseléddel szemben 18 éves korig, az iparos a 16 évet meg nem haladott fiútanonccal szemben, de csak enyhén és ha mulhatatlanul szükséges /1922 : XII. t.c. 95. §./

A népiskolai tanítót a tanításra és felügyeletére bizott iskolai növendékeivel szemben megilletó fegyelmi jogkör azoknak testi sértés okozásával járó megfenyítésére nem terjed ki.

A tanárt illetó fegyelmi jogkör, melynek

tartalma nem azonos a házi fegyelemre való jogosultsággal, a növendékek testi megfenyítésére nem terjed ki, annál kevésbé terjed ki a növendékeknek olyan bántalmazására, melyből testi sértés származik. A Btk. 313. §-ának az a rendelkezése, melyszerint a házi fegyelemre jogosított személy által annak gyakorlatában elkövetett könnyű testisértés miatt büntetésnek nincs helye, a középiskolai tanár által növendékén elkövetett könnyű testisértés esetében nem alkalmazható /1046/1910/.

Kimondotta a Kuria, hogy "házi fegyelmi jogot csak a szülő, gyám, az iparos, a gazda és bizonyos esetekben a tanító gyakorolhat megfelelő korlátok között a gyermek, a gyámolt, a tanonc, a cseléd és a tanuló felett, ily viszony hiányában azonban idegen egyént másnak gyermeke felett házi fegyelmi jog nem illeti meg."

/ 5991/1928./

Ami a fenyegetés mértékét illeti: "Házi fegyelem gyakorlatában elkövetett testisértés e-

setében a bíróság vizsgálni köteles, hogy sértett adott-e okot a házi fegyelem gyakorlására, a 313. §. alkalmazása tehát feltételezi azoknak a tényeknek megállapítását, mikből a házi fegyelmi jog gyakorlásának jogszerűségére következtetés vonható; /Bjt. 70. k./ A fenytéknek arányban kell állania az okul szolgáló magatartással. /Bjt. 45. k./

A Btk. 317. §-a a gyermek elrablását igyekszik megakadályozni.

Gyermekrabláson a szülői, gondnoki, vagy felügyelői hatalom alatt álló tizennégy éven aluli korban levő gyermeknek e hatalom alól való, a gyermek akarata ellenére, erőszakkal, fenyegetéssel, vagy ravaszsággal történt elvonása értendő.

A bűncselekmény elkövetője bárki lehet, még a gyermek szülője is, ha szülői hatalma hatósági rendelkezés folytán megszűnt, s a gyermeket annak hatalma alól, kire az bizva van, elvonja.

A Kuria kijelentése szerint is: a szülő saját gyermekére nézve csak akkor követi el a büntetendő cselekményt, ha a gyámhatóság a szülői hatalmat felfüggesztette. Tehát az anya, ki 12 éven aluli gyermekét az apa előzetes beleegyezése nélkül -midőn férjétől megszökik-magával viszi: nem büntetendő.

A 393. E.H. szerint: A Btk. 317. §-ában meghatározott gyermekrablás egyéb feltételek fennforgása mellett akkor is megállapítandó, ha a 12 éven aluli gyermek elvitelébe beleegyezett.

A tényálladéknak három fontos ismervét kívánja meg a törvény:

A gyermek akarat ellenére való elvitel, vagy letartóztatás, mely abban az esetben, ha a gyermek a cselekmény elkövetésekor 12. évét sem töltötte be, az általános elvek értelmében mindig fennforog; a 12-14 éves gyermeknek komoly beleegyezése már kizárja e deliktum megállapítását.

A gyermeknek a szülő, gondnok, vagy felügyelő hatalmából való elvonása; szülő alatt csak az apa és az anya értendő, de a természetes szülők is; a gondnok fogalmi körébe a gyám is beleesik; felügyelő alatt azt a személyt kell érteni, ki szülő vagy gyám, illetve gondnok nem létében, illetve ezek hatalmának felfüggesztése esetében, vagy ezek megbízásából bár ideiglenesen, gyakorolja a gyermek feletti hatalmat.

Az elvitelnek, vagy letartóztatásnak erőszakkal, fenyegetéssel, vagy ravaszsággal való eszközlése; hogy ezek az elkövetési módok ki ellen /akár a gyermek ideiglenes felügyeletével megbízott harmadik személy ellen/ alkalmaztatnak, az közömbös.

A cselekménynek jogellenesnek kell lennie. Kizárja a jogellenességet a 12. éven felüli gyermek beleegyezése és természetesen a gyermek feletti hatalmat jogszerűleg gyakorló szülő, gondnok, vagy felügyelő beleegyezése, amennyiben azonban a gyermeknek a szülő stb. hatal-

mából való elvitele a gyermek kárára, vagy éppen tiltott célból történik, a beleegyezés nem zárja ki a jogellenességet. Jogos védelmi, vagy végszükséghelyzet is kizárhatja a cselekmény jogellenességét, pl. az anya tudomást vesz arról, hogy a tőle különváltan élő férj és apa környezetében a gyermek élete veszélyben forog, vagy ott a gyermek erkölcsi romlás veszélyének van kitéve.

Ehhez hasonló kijelentése a Kuriának:

gyermekrablásnál nem hivatkozhatik jogos védelemre a természetes apa, ki a cselekményt azért követte el, mert a gyermek az anyánál züllés veszélyének van kitéve, amennyiben módjában állott volna a züllés veszélyét a gyámhatóság igénybevétele útján elhárítani. /Bjt. 77. k./

A gyermekrablást a törvény 5 évig terjedhető fegyházzal bünteti, mellékbüntetésként hivatalvesztés és pénzbüntetés állapítható meg.

Két esetben, illetve körülmény címén, súlyosabbá minősül a gyermekrablás és pedig egy-

felől meghatározott célzat, másfelől a törvényben említett súlyosabb eredmény címén, és pedig

Öt évtől 10 évig terjedhető fegyházzal büntetendő a gyermekrablás, ha avégett követetik el, hogy a rablott gyermek koldulásra, vagy más nyereszkesedési, vagy erkölcstelen célra használtassék. /Btk. 318. §./

A koldulás fogalmát illetően a Kbt. 66-86. §-ai irányadók; -más nyereszkesedési cél forog fenn, midőn a tettes a gyermeket saját vagyonának jogellenes gyarapítása végett valamely hasznóhajtó foglalkozásra akarja felhasználni; erkölcstelen cél nemcsak a nemi élet körébe eső /nemi közösülés, nemi, vagy természetelleni fajtalanság/, hanem minden oly cselekmény, mely a közerkölcssel általában ellenkezik, tehát a szemérmert sértő, s a gyermek erkölcsi fejlődését veszélyeztető cselekmény.

Ha az elrablott, vagy letartóztatott gyermekben súlyos testisértés, erőszakos nemi közösülés, vagy megfertőztetés követtetett el, 10

évtől, 15 évig terjedhető fegyház állapítandó meg. /Btk. 319. §./

Mindkét esetben mellékbüntetésként hivatalvesztés is megállapítandó, s a II. Bn. értelmében pénzbüntetés is kiszabható.

A Büntetőjogi Határozatok Tára IV. kötetéből vett eset:

Vádlott erővel megfogta a 8 éves kisleány kezét, s magával akarta vinni, azonban az ellenállott, úgy hogy csakis nagy erőfeszítéssel tudta magával vonszolni; erre azután az öt éves kisfiú is utánuk jött, de a leányka még akkor is sírván, vádlottnő azzal csendesítette le, hogy ruhát és kendőt ígért neki. Tekintve, hogy a gyermekek midőn őket édesanyjuk háromnapi távolléte idejére keresztanyjukhoz küldte, hova már korábban is elszokta volt küldeni, édesanyjuknak nemcsak hatalma, de felügyelete alatt is állottak, mert édesanyjuk tudtával és utasításából indultak az általa számukra kijelölt helyre; tekintve, hogy fentebbiek szerint a két

gyermek akaratuk ellen vonatott el szülője hatalma és felügyelet alól, tekintve, hogy az "akaratellenesség" jogilag még akkor is fennállana, ha a két gyermek, illetőleg az idősebbik a 8 éves kisleány nem fizikai erő alkalmazásával vonszoltatott volna el az utról, hanem ha azok tényleg önszántukból csatlakoztak volna a vádlottnőhöz, tekintve továbbá, hogy vádlottnő a gyermekeket koldulásra használta, cselekménye a Btk. 317. §-ában meghatározott és a 318. §. szerint büntetendő kétfélebeli gyermekrablás büntettének minősítendő.

Rokon tényálladék a gyermekrablással a leányszöktetés büncselekménye.

Ezt a Btk. 320. §-a írja körül:

Aki életkorának 14-ik évét még tul nem haladott leányt annak beleegyezésével szülőjének, gondnokának, vagy felügyelőjének felügyelete alul, azok akarat ellenére elvisz, vagy letartóztat: öt évig terjedhető fogházzal büntethető.

A leányszöktetés vétségét elkövetheti bár-

ki, etekintetben férfi és nő közt különbséget nem említ a törvény. Nem zárja ki az elkövetők sorából a szülőt, gondnokot és felügyelőt sem; ezek azonban csak akkor szerepelhetnek mint alanyok, ha szülei, gyámi, illetőleg felügyelői hatalmuk tényleg és jogilag nem áll fenn. Az elszöktetett lány passzív alanyként szerepel és így a részesek közé sem sorozható.

A vétség tényálladékának különös ismérve a leány beleegyezése, e beleegyezés akarattal bíró személyt tételez fel, mivel pedig a 12 éven aluli lánynak jogilag számbajöhető akarata nincs, nyilvánvaló, hogy a leányszöktetés tevékenységi tárgya a 12 és 14 év közti korban levő leány.

A leányszöktetés jogi tárgya az elszöktetett leánygyermeknek személyes szabadságához való joga, melyet ennek beleegyezése éppúgy nem szüntethet meg, mint a Btk. 236. §-ába ütköző megfertőztetés esetében sem szünteti meg a beleegyezés a cselekmény jogsértő minőségét. A

leányszöktetés esetében a személyes szabadságon kívül sértés esik még a szülők stb. rendelkezési jogán is és eshetőleg veszélyeztetik a leányszemérem.

A gyermekrablás és leányszöktetés rokon tényálladékok. Az elkövetési tevékenység is ugyanaz: az elvitel, vagy letartóztatás, mely azonban bármily módon elkövethető, tehát nemcsak erőszakkal, fenyegetéssel, vagy ravaszsággal.

Az egyszerű visszatartás, elrejtés nem elegendő; a szülői háznak önkényes elhagyása, s egy harmadik személy lakásába való elrejtőzés tehát nem állapítja meg e harmadik személy terhére a leányszöktetést.

Különös ismérvek a tevékenységnél:

A leánygyermek beleegyezése, melynek komolynak, határozottnak, s a szöktető célját átfogónak kell lenni. Aki elámitás hatása alatt egyezett bele abba, hogy az ámitóval elmegy, annak beleegyezése jogilag közömbös, illetve nem létező, minélfogva ily esetben a cselekmény

nem az enyhébb 320. §. alapján büntetendő, hanem a Btk. 317. §-ába ütközik, s gyermekrablás-ként esik büntetés alá.

Az elvitelnek, vagy letartóztatásnak itt is úgy, mint a gyermekrablásnál a szülő, gondnok, vagy felügyelő felügyelete alól kell eszközölnetnie; ott hatalmat, itt felügyeletet említ a törvény, mely két terminus között lényeges különbség nincs.

Szülő stb. akarata ellenére kell az elvitelnek, vagy letartóztatásnak fogantatnia, mire nézve megjegyzendő, hogy elég a beleegyezés hiánya, kifejezett ellenkezés nem szükséges.

A törvényes fogalomnak a leányszöktetésnél is eleme a jogellenesség és a szándék. A szándékot illetően Illés szerint e vétség lényegéhez a fajtalansági, vagy házasságkötési célzat is hozzátartozik. Angyal Pál nézete szerint ezt tényálladáski elemnek nem lehet tekinteni egyfelől azért, mert ha ezt akarta volna a törvény, úgy bevette volna ezt az ismérvet a tör-

vényes fogalomba, mint ezt a nőrablásnál a Btk. 321. §-ában meg is tette, másfelől nincs is kizárva a más célból való elkövetés / a Min. Ind. említi azt az esetet, midőn valaki a leány vagyónára sóvár gondnok hatalmából vonja ki altruisztikus indokból a leánygyermeket/.

A Kuria szerint: Nem lehet bizonyítottnak tekinteni azt, hogy a vádlott tudomással bírt a Btk. 320. §-ában körülírt bűncselekmény egyik lényeges, ama alkateleméről, hogy a sértett fél életének 14-ik évét még tul nem haladta; ehhez képest ez a tény a Btk. 82. §-a értelmében a vádlottnak be nem számítható.

A leányszöktetés büntetése 5 évig terjedhető fogház, koldulási és nyereszkezési, vagy erkölcstelen cél esetén 5-10 évi fegyház, súlyos testi sértés, erőszakos nemi közösülés, vagy megfertőztetés esetén 10-15 évi fegyház. Mellékbüntetésül hivatalvesztés állapítandó meg és a II. Bn. értelmében pénzbüntetés is kiszabható.

Büntetőtörvénykönyvünk védi a gyermeket a kitétel és elhagyás bűncselekményének szankcióival is. A kitétel és elhagyás bűncselekménye általában az életveszélyeztető cselekmények egyik faja és pedig az, mely abban áll, hogy valaki kötelességellenesen valamely önsegélyre képtelen egyén veszélyére olyan állapotot teremt, vagy enged fennmaradni, mely ennek életét kockáztatja.

A gyermekkitétel büntettét követi el az a szülő, aki koránál, vagy állapotánál fogva önsegélyre képtelen gyermekét félreeső, vagy rendszerint járatlan helyre teszi ki, vagy olyan körülmények között hagyja el, hogy annak megmentése a véletlentől függ. /Btk. 287. §. 1. bek./

A gyermekkitétel alanya csak a szülő lehet, tehát az apa és anya és pedig tekintettel arra, hogy a büntetőjog a családi kötelékből és tehát a vér szerinti kapcsolatból eredő kötelesség megszegését tartja itt szem előtt, tehát a vérszerinti apa, anya, mindenki más csak a

gyámoltalan személy kitételének, vagy elhagyásának büntettét követheti el, vagyis koránál, vagy állapotánál fogva képtelen személyt, kit ápolni köteles, vagy aki felügyelete alatt áll, kitesz, vagy segély nélküli állapotban elhagy. /Btk. 287. §. 2. bekezdés./

Kell, hogy a gyermek önsegélyre képtelen legyen, mi alatt -tekintettel arra, hogy itt életet veszélyeztető cselekményről van szó- oly testi, vagy lelki képesség hiánya értendő, mellynél fogva a kitett, vagy elhagyott gyermek, magát az életveszéllyel szemben védeni, azt kikerülni, s magát megmenteni nem tudja.

Amennyiben a tettes szándéka a sértett elpusztítására irányult: emberölésről, ha kötelességellenesen nem tud arról, hogy életet veszélyeztet, ugy súlyos testi sértés, vagy halálozás esetén gondatlanságból elkövetett súlyos testi sértésről, illetőleg emberölésről, ha pedig az életveszély kizárásával csak a sértettől való szabadulást célozta: eshetőleg gyermekcsem-

pénzetről van szó.

A büntetés gyermekkitétel esetén 3 évig terjedhető fegyház, gyámoltalan egyén kitétele, vagy elhagyása esetén 3 évig terjedhető börtön. Ha a kitétel, vagy elhagyás következtében a kített, vagy elhagyott személy súlyos testi sértést szenvedett: a cselekmény öt évig terjedhető fegyházzal, ha pedig ezáltal annak halála okoztatott: öt évtől 10 évig terjedhető fegyházzal büntetendő. Mindenik esetben mellékbüntetésül a hivatalvesztés is kimondandó, a pénzbüntetés pedig kiszabható.

A súlyos testi sértés, illetőleg a halál esetén kell, hogy a kitétel, vagy elhagyás, s az eredmények között okozati összefüggés legyen.

A gyermeket védi a Btk. 254. §-a is, amely a gyermek családi állását sértő büntetettet foglalja össze kimondván, hogy aki valamely gyermeket más családba csempész, kicserél, elsikkaszt, eltitkol, rendszerint járt helyre kitesz, vagy bármely más módon családi állásától megfoszt,

vagy ezen állását megváltoztatja.

A Btk.-nak ez a szakasza egy többes tényálladékot meghatározó törvényes fogalom, mely egy generális klauzula jellegű kifejezéssel zárul: "vagy bármely más módon családi állásától megfoszt, vagy ezen állást megváltoztatja". Ebből nyilvánvaló, hogy a megelőzően felsorolt tevékenység a bűncselekménynek kiemelt speciális esete.

Nézzük a kiemelt eseteket külön-külön.

A gyermeknek más családba csempészése a Min. Ind. szerint az az eset, midőn a nő szülést szünelte és nem egy általa szült gyermeket véve magához, azt férje családjába csempészi, de nem csupán a nő férjének rovására, hanem ezzel együtt, s közös megegyezéssel is elkövetheti a gyermekcsempészetet, különösen ha valamely család hitbizománnyal bírván, ez figyermek nem léteben egy másik ágra lenne szállandó, mely eset bekövetkezésének megakadályozása végett a férj és a nő egyetértve, idegen gyermeket saját ter-

mészetes és törvényes gyermekük gyanánt adnak ki; a fidei comissaria substitutio, sőt egy várandó örökség, melytől a gyermek nem létében eleshetnének: szintén indoka lehet a cselekménynek a férj és nő közös megegyezésével történő véghezvitelére.

Megjegyzendő, hogy ez a bűncselekmény az esetek legnagyobb részében nem kárára, de hasznára van a bűncselekmény passzív alanyának a gyermeknek.

Gyermek kicserélése. Kicseréltetik a gyermek -mondja a Min. Ind.- nemcsak akkor, ha más családba tartozó gyermek által helyettesítetik, ha pl. a dajka saját gyermekével cseréli ki urasága gyermekét, hanem megtörténhetik a kicserélés egy és ugyanazon atya és anya két gyermeke között is, pl. majoratus esetében, ha a később szülött adatik ki elsőszülöttnek. Itt mindig két gyermek szerepel és pedig rendszert két élő gyermek, de lehet, hogy az egyik gyermek élő, a másik holt. Isaák szerint, ha

a családjából először eltávolított gyermeket viszont a másik gyermek családjába csempészik és ez a másik gyermek is a saját családjától való elsikkasztás által kerül a bitorolt helyzetbe, ezzel már a második büntett valósul meg; azaz két gyermekre vonatkozóan, két család megzavarásával hajtják végre a gyermekcserét, a bűncselekmények száma is kettőt fog kitenni. Angyal Pál nem osztja ezt a felfogást, mert a "kicserél" szó mindig két gyermek szereplését kívánja, s így amikor a törvény a gyermekeknek kölcsönösen egymás helyébe juttatását bünteti, nem is törvényes egységet alkot, hanem a csere szóval jelölt természetes egységet tartja szem előtt; az ellenkező nézet odavezetne, hogy minden gyermekcserélés esetében az anyagi halmazat és illetőleg az összbüntetés szabályai volnának alkalmazandók, ami a büntetési tételnek felemelését eredményezné, már pedig arra semmi alap nincs, hogy a gyermek-cserélés súlyosabb büntetés alá vonassék, mint akár a csem-

pészés, vagy más elkövetési módozat.

A gyermek elsikkasztása abban áll, hogy a tettes a gyermeket a szülői, vagy azt helyettesítő hatalom alól a családi állás megváltoztatása céljából elvonja. Ha nem ez a cél, más bűncselekményről van szó. A cselekmény befejezettségéhez elég az, ha a tettes a családi kapcsolatokat a családi állástól való megfosztás, vagy annak megváltoztatása céljából tartósan megszakítja /pl. a gyermeket messze földre eltávolítja./

A gyermekeltitkolás a Min. Ind. szerint abban áll, ha valaki, akinek a gyermek ápolás, vagy felügyelet végett átadatott, vagy aki azt véletlenül megtalálta, s magához vette, a szülők, illetőleg gondnokok, vagy más jogosítottak kívánságára nem adja vissza, vagy nem mutatja meg.

Ez a tevékenység legtöbbször mulasztásban áll, elmulasztásában annak a kötelezettségnek, mely a gyermeket hatalmában tartóra, vagy másra

törvény, hatósági rendelet, vagy szerződésből, esetleg előző tevékenységből /pl. arra, ki a gyermeket találta/ eredőleg tudomásának közlése, illetőleg a gyermek kiadására vonatkozólag terheli. Az átadás, illetőleg előmutatás megtagadásának nem szükségszerű indoka a családi állás meghiúsítása; de amennyiben bizonyos perszeveranciával történik, s erélyesebb felhívások és intézkedések is eredménytelenek; ez esetben teljes joggal tekintetik annak.

Példa a joggyakorlatból: Tényállás és előzmények: törvényes házasságból született gyermek tartását és gondozását a gyámhatóság jogerős véghatározattal a házassági életközösség megszűnése után- az apára bizta, s kötelezte az anyát, hogy a gyermeket haladéktalanul az apa gondozásába adja. Az anya ennek nem tesz eleget, a gyermeket különböző meg nem állapítható helyeken, ismeretlen egyéneknél helyezte el, s a gyermek tartózkodási helyét sem a gyámhatóság felszólítására, sem a főtárgyaláson, nem

volt hajlandó megjelölni. A törvényszék vádlottat a Btk. 254. §-ában meghatározott büntett vádjáról felmenti, az ítélőtábla azonban a bűnösséget megállapítja. Curia a törvényszék felmentő ítéletét hatályába visszahelyezi. Indokok: Az ítélőtábla jogi álláspontja szerint a Btk. 254. §-ában felsorolt elkövetési cselekményeknél -a jelen esetben az eltitkolásnál- nem szükséges külön eredményként a családi állástól való megfosztás, vagy annak megváltoztatása is a büntett megvalósulásához és így a vádlott pusztán az eltitkolással elkövette a Btk. 254. §-a alá eső büncselekményt. Az ítélőtábla álláspontja nem fogadható el. Az eltitkolás ugyanis sokféle lehet. Eltitkolható a gyermek születése, életbenléte, tartózkodási helye; lehet az eltitkolás ideiglenes, vagy végleges szándéku, stb. Ezen különbözőséghez képest különböző az eltitkolásnak a gyermek családi állására gyakorolt hatása is. Az eltitkolás egyik módja megfosztja a gyermeket családi

állásától, másik mód esetleg egyáltalán nincs erre kihatással, következésképpen az eltitkolásnak minden közelebbi körülírás és a családi állásra gyakorolt hatás vizsgálata nélkül, teljes tényálladékként való beállítása a törvény alkalmazását teljesen bizonytalan alapuvá tené. Nincs azonban szükség az eltitkolás fogalmának közelebbi meghatározására, ha az csak mint a családi állás megváltoztatásának, vagy attól való megfosztásának egyik módja állittatik be a büntetendő tényálladék gyanánt, amely esetben természetesen mindig bizonyítandó és külön megállapítandó tényálladáki elem a családi állástól való megfosztás, vagy megváltoztatása, illetve annak legalább is lehetősége. A jelen esetben a gyermek családi állása az volt, hogy ő x. és x-né szülőknek törvényes házasságból származott gyermeke. Semmi adat nincs arra, hogy a gyermeknek ez a családi állása megszűnt, vagy megváltozott volna és hogy a vádlott szándéka ilyen eredmény elérésére i-

rányult. Ellenkezőleg arra van adat, hogy a gyermek éppen a vádlott intézkedésére, úgy a magyar, mint a külföldi iskolában ezen családi állás feltüntetésével iratott be, családi állását ő maga is ismeri, apjának leveleket is irt. Az ítélőtábla ítélete szerint azonban, ha a gyermek imént körülirt családi állásától, mint jogi állapottól, nem is foszttatott meg, mégis megfoszttatott családjogi helyzetének gyakorlati érvényesítésétől, ami pedig egyjelentőségű a családi állástól való megfosztással és így kitölti a Btk. 254. §. tényálladékát akkor is, ha az eltitkolás nem vehető önálló, teljes tényálladéknak. Ez az álláspont sem helytálló. Azt, hogy a gyermek családi állásának minők a joggyakorlati következményei a szülők vagyoni, társadalmi helyzete, azok egymáshoz való viszonya és még sok egyéb körülmény határozza meg, minélfogva ezek a következmények sokfélék és változók. A Btk.-nek a 254. §-hoz fűzött indoklása is azon értelmezés he-

lyessége mellett szól, amely szerint ez a törvényhely csupán a gyermek családi állását, vagyis a születés által adott családjogi helyzetet kívánta büntetőjogi védelem alá helyezni; és hogy a Btk. meghozatalakor már életben volt 1877 : XX. t.c., amelynek a családi állás gyakorlati érvényesítésével kapcsolatos 14. §-a nem tartalmaz büntetendő rendelkezést. A későbbi státustörvények /házasságjogi, anyakönyvi, stb./ is tartalmazznak büntető rendelkezéseket, de az apai hatalom gyakorlásának itt szóban levő esetét ezek sem részesítik büntetőjogi védelemben. A kifejtettek szerint a vádlott terhére megállapított, cselekmény nem bűncselekmény és ezért az ítélőtábla ítéletének megsemmisítésével a törvényszék felmentő ítéletét kellett hatályába visszahelyezni. /1937. II. 23. Megjelent a Jogi Hirlap 1937. évfolyam 118-119. lap./

A gyermek családi állását sértő bűncselekménynek ötödik kiemelt esete a rendszerint járt

helyre kitétel. Ez a leggyakoribb elkövetési tevékenység, mely a Btk. 287. §-ában meghatározott gyermekkitételétől abban különbözik, hogy ez utóbbinál rendszerint járatlan helyre történik a kitétel. Ha a tettes célja, hogy a gyermektől mindenáron, esetleg annak életét is kockára téve megszabaduljon, úgy gyermekkitétel, ha viszont a tettest ugyan szintén a gyermektől való megszabadulás vezérli, de ezt a gyermek életbenmaradásának biztosításával igyekszik elérni, úgy a családi állás elleni büntett állapotandó meg. Kitétel esetében a tettes céljára elsősorban az elkövetés körülményeiből, és tehát abból lehet következtetni, hogy rendszerint járt, vagy járatlan helyre tétetett-e ki a gyermek.

Példák a Curia joggyakorlatából:

Rendszerint járt helyre kitételét állapított meg a Curia, s a családi állás büntettében mondotta ki a vádlottat bűnösnek, ki két és fél éves gyermekét a falu közelében elterülő gabo-

navetés szélére az ut mellé tette ki, továbbá aki 14 napos gyermekét februárban a főváros egyik járt uccáján egy többek által lakott ház kapuja alá helyezte, ki gyermekét télen este egy ház udvarán hagyta el, ki pólyásgyermekét az országuton egy akácfára függesztette, s bevárta míg az arramenők azt magukkal vitték.

A Curia szerint gyermekkitételnél a védett jogtárgy az emberi élet, melynek veszélyeztetését is büntettként torolja meg a törvény; ellenben a 254. §. az élet veszélyeztetésének kizárásával csak a családi álláshoz való jogot védi, s ez alapon egy előfordult esetben, midőn vádlott özvegyasszony gazdájának félreeső kertjében gyermeket szült, s azt minden gondozás nélkül otthagya, a szomszédok azonban a siró gyermeket nem sok idő multán felfedezték és megmentvén, visszaadták az anyjának: a Curia ki-
mondotta, hogy vádlottnak ebben a magatartásában nem a családi állás megváltoztatása, hanem a csecsemő élete ellen irányuló szándék ismer-

hető fel, tehát sem a 254., sem a 287. §. nem nyerhet alkalmazást, hanem helyes a Btk. 65. és 284. §-okban meghatározott gyermekölés kísérletének megállapítása.

Allandó gyakorlat, hogy aki gyermekét a tartásra kötelezett apához viszi, s otthagyja, nem büntethető, így felmentetett az anya, ki az apa által ismert hathónapos gyermekét az atya lakóházánál levő kertbe tette be és eltávozott.

A gyermek családi állása elleni büntettnék ezeken a speciális kiemelt esetein kívül ide tartozik a gyermeknek bármely más módon családi állásától való megfosztása.

Ez lehet az eddigi felsorolásban nem említett minden tevékenység, mely alkalmas arra, hogy a tárgyi jognak megfelelő családjogi helyzetből származó jogok gyakorlását, s kötelességek teljesítését az arra hivatott ne eszközölhesse, ilyen általános megjelölés végül a gyermek családi állásának bármely más módon megvál-

toztatása. Ide szintén az előző felsorolásban leírt tevékenységeken kívül eső cselekvések tartoznak, különösen a gyermek származását érintő körülmények hamis anyakönyvezése.

Ilyen alapon büntetett a Curia, midőn vádlott törvénytelen gyermekét létező személyek nevének csalárd felhasználása által törvényes gyanánt iratta be az anyakönyvbe, midőn más gyermekét saját gyermeke gyanánt kereszteltette meg, általában midőn a gyermeket nem a valódi szülők neve alatt anyakönyveztette.

A gyermek családi állása elleni büncselekményeknél a büntethetőséghez szükséges, hogy a tettes szándékosan cselekedett legyen.

Gondolatban elkövetés elképzelhető /különösen a kitételnél fordulhat elő/ de nem büntetendő.

A szándéknak minden esetben arra kell irányulnia, hogy a gyermek családi állásától megfosztassék, illetőleg, hogy annak családi állása megváltozzék.

A tettest vezető motívum itt közömbös. Elvi éllel mondotta ki a Curia, hogy a Btk. 254. §-a nem tesz különbséget abban a tekintetben, hogy a gyermek családi állása ennek előnyére, vagy hátrányára lett megváltoztatva.

A családi állás elleni büntett büntetése: egy évig terjedhető börtön, ha pedig a cselekmény nyereszkedési szándékkal követtetett el: öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

FORRÁSOK.

Angyal : Az ember élete elleni bűncselekmények és a párviadal. Budapest, 1928.

Illés Károly : Gyermekülés. Bjt. 67. k.

Varga Ferenc : Magzatelhajtás. Budapest, 1888.

Angyal : A személyes szabadság megsértése.
Budapest, 1929.

Angyal : A testi sértés és a közegészség elleni büntettek. Budapest, 1928.

Finkey : Családi állás elleni büntett. Bjt.
31. k. 103. l.

Finkey : Gyermekkitétel. Bjt. 38. k. 131.

Angyal : A családi állásra vonatkozó büntettek és vétségek. Budapest, 1938.

